

PM MARKAVVATTNINGSFÖRETAG GÖTEBORG

DEL 2 – PRIORITERINGSORDNING OCH ARBETSGÅNG

KRETSLOPP OCH VATTEN

Markavvattningsföretag Göteborg

UPPDRAGSNUMMER 30026957

2022-09-16

SWECO GÖTEBORG

MIKAEL ADRIAN
HANDLÄGGARE

ADAM BOVE
GRANSKARE

Sammanfattning

Sweco har på uppdrag av Kretslopp och vatten, Göteborgs Stad, genomfört en inventering och utredning av befintliga markavvattningsföretag i Göteborgs Stad vilket redovisas i "PM Markavvattning Göteborg 211105".

Det ursprungliga uppdraget har därefter utökats med uppgifterna att ta fram stöd för prioritering av vilka markavvattningsföretag som kan och bör omprövas och/eller avvecklas samt att göra en sammanställning av erfarenheter från genomförda omprövningar i Göteborg. Detta tillkommande arbete redovisas i föreliggande utredning kallad "PM Markavvattning Göteborg - Del 2 Prioriteringsordning och arbetsgång". De båda PM:en kompletterar varandra och bör därför läsas tillsammans.

Arbetet har delvis bedrivits i form av workshops som genomförts vid två tillfällen. Vid den första workshopen diskuterades bl.a. utmaningar med markavvattningsföretag samt behov av omprövning. Andra workshopen avhandlade bl.a. kriterier för prioritering av markavvattningsföretag, erfarenheter från tidigare omprövningar samt arbetsgång vid utredning av markavvattningsföretag. I PM finns en sammanställning av diskussioner förda vid respektive workshop.

Diskussionerna vid andra workshopen gav också att det finns tydligt behov av en arbetsgång vid hantering av markavvattningsföretag. Förslag till en sådan har därför tagits fram och den finns redovisad i denna PM. Det föreslås även vilka utredningar som kan behöva göras i olika skeden.

Även exempel på kostnader som kan tas upp i budget för omprövning av markavvattningsföretag samt principer för fördelning av dessa kostnader redovisas efter att behovet identifierats vid workshop.

Prioriteringsordning med exempel på markavvattningsföretag föreslås i PM utifrån olika kategorier.

Det konstateras att endast ett fåtal exempel finns på genomförda omprövningar av markavvattningsföretag inom Göteborgs stad. Erfarenheter från omprövningar och ansökningar om nytt tillstånd finns sammanställda i PM.

Innehållsförteckning

1	Bakgrund	1
2	Syfte	1
3	Utredningens omfattning	1
4	Sammanställning från workshop	2
4.1	Workshop 1	2
4.2	Workshop 2	4
5	Erfarenheter från tidigare omprövning	6
6	Föreslagen prioriteringsordning	9
7	Arbetsgång vid utredning av markavvattningsföretag	12
8	Samråd med markavvattningsföretag	17
9	Budget för omprövningar	17
10	Fortsatt arbete	19
11	Kommande organisationsförändring	19

1 Bakgrund

Sweco har på uppdrag av Kretslopp och vatten, Göteborgs Stad, genomfört en inventering och utredning av befintliga markavvattningsföretag i Göteborgs Stad vilket redovisas i "PM Markavvattning Göteborg 211105".

Det ursprungliga uppdraget har därefter utökats med omfattning vilken kan sammanfattas i nedanstående punkter. Detta arbete redovisas i föreliggande PM:

- Ta fram stöd för prioritering av vilka markavvattningsföretag som kan och bör omprövas och/eller avvecklas.
- Gör en sammanställning av erfarenheter från genomförda omprövningar i Göteborg.

2 Syfte

Att hantera befintliga markavvattningsföretag kan vara både tidsödande och besvärligt. Dock behöver företagen i många fall hanteras i samband med exploatering och vid underhållsåtgärder. Syftet med denna (och tidigare) utredning är därför att underlätta arbetet med markavvattningsföretag.

Eftersom utredningen redovisar stöd för prioritering av vilka markavvattningsföretag som kan och bör omprövas för nedläggning är det möjligt att arbeta förebyggande med detta i områden där exploatering planeras och där stort underhållsbehov finns.

Även om ingen omprövning av markavvattningsföretag påbörjas omgående är det vid framtida planeringsarbete värdefullt att ha en enkel och sammanfattande sammanställning av vilka markavvattningsföretag som finns inom Göteborgs Stad. Inte minst för att vara förberedd när frågan av olika skäl blir aktuell.

3 Utredningens omfattning

Den tillkommande utredningen syftar till att ta fram stöd för prioritering inför kommande omprövningar. Ursprungligen var tanken att besvara frågor enligt nedanstående punkter. Dock har detta omformulerats något i samband med de workshops som hållits inom ramen för uppdraget.

- Kriterier för prioritering av markavvattningsföretag
- Erfarenheter från tidigare omprövningar i Göteborg sammanställs. I första hand avses omprövningar enligt miljöbalken. Syftet är att nyttja erfarenhet och material från tidigare omprövningar för att underlätta kommande omprövningar.
- Diskutera tidsåtgång och budget för omprövning av markavvattningsföretag.
- Föreslå tidplan för omprövningar och finansiering inför budgetarbete 2023.

4 Sammanställning från workshop

Arbetet har delvis bedrivits i form av workshops vid två tillfällen. Vid den första workshopen diskuterades utmaningar med markavvattningsföretag samt behov av omprövning. Andra workshopen avhandlade bl.a. kriterier för prioritering av markavvattningsföretag, erfarenheter från tidigare omprövningar samt arbetsgång vid utredning av markavvattningsföretag.

4.1 Workshop 1

Workshop 1 genomfördes 2022-02-28 kl 13-15 (Teams)

Deltagare:

Mikael Adrian, Sara Hagström, Adam Bove – Sweco

Olle Ljunggren, Sofia Augustsson – Kretslopp och vatten

Per Larsson - Fastighetskontoret

Fredrik Johansson – Trafikkontoret

Nedan följer en sammanfattning av de diskussioner som fördes vid Workshop 1 kopplat till respektive frågeställning.

Vilka utmaningar finns med markavvattningsföretag

- Diskussionen handlade mycket om drift och underhåll exempelvis vid akuta översvämningar. I ett sådant läge är det viktigt att snabbt kunna konstatera att rådighet finns för att genomföra åtgärd i form av rensning eller liknande. Kommunen får bara rensa i diken om man är delägare i aktuellt markavvattningsföretag. Förvaltningen är dessutom ofta uppdelad längs dikets sträcka vilket gör det än svårare att avgöra om rådighet finns. Dikesförvaltningen generellt är ett problem och markavvattningsföretag blir ytterligare en faktor som behöver tas hänsyn till.
- En möjlig åtgärd är att inventera till vilka markavvattningsföretag kommunen avleder dagvatten och därmed har ett underhållsansvar. Dessa markavvattningsföretag borde omprövas för att klargöra kommunens underhållsansvar. Dock måste även de kommunala förvaltningarnas respektive ansvar klargöras.
- Sammanställ också i vilka markavvattningsföretag kommunen är markägare.
- Sammanställ även var man kan rensa utan anmälan om vattenverksamhet (givetvis inom angiven sektion), dvs undersök var det finns bäckar/diken som inte är fiskförande (detta kan eventuellt göras i samråd med Lst)
- Det finns utmaningar även vid detaljplanering och exploatering men det diskuterades inte lika mycket under workshop 1. Det är ett problem även i detta fall men ofta har man mer tid på sig att hantera frågan.

Hur hanteras markavvattningsföretag av Gbg Stad vid planering och förvaltning

- Utredningar i samband med detaljplanering och exploatering leds oftast av fastighetskontoret och/eller konsult. Omprövning bör ledas av Fastighetskontoret men kostnad för det kan faktureras till den part som initierat behovet av omprövning tex en exploatör eller Kretslopp och vatten.

Hur kan hantering av markavvattningsföretag förenklas

- Förslag att utse syssloman
- Lista (och GIS-skikt) på markavvattningsföretag som kräver anmälan om vattenverksamhet då rensning genomförs
- Genomföra omprövningar för att klargöra underhållsansvar
- Det arbete som nu genomförs är också en del i förenklingen

I vilka fall uppstår behov av omprövning? Kategorier för omprövning

Denna diskussionspunkt blev till största del en redovisning av den sammanställning som finns redovisat i utredningens första del "PM Markavvattningsföretag Göteborg".

- Vid planering och exploatering
- Ökade flöden (exploatering, klimatförändringar)
- Ombildning av fastigheter
- Underhåll av diken
- Önskan från kommunens sida att bygga om sektionen med avseende på bl.a. översvämningzoner eller annan miljö-, klimat- eller biotoprelaterad anpassning av vattendraget.

Metodik för omprövningar. Utmaningar vid omprövning

Detta är en svår diskussion som behöver mer tid. De principer som är redovisade i "PM Markavvattning Göteborg" stämmer dock.

- Tidsödande att genomföra fastighetsutredningar samt att kontakta fastighetsägare för överenskommelse
- Ofta finns inte en aktiv styrelse i markavvattningsföretaget
- Kompetensbehov – finns sakkunniga?

Ansvar för omprövning?

- Processen leds av FK och/eller konsult, omprövning bör ledas av FK men kostnad kan faktureras till den part som initierat behovet av omprövning tex en exploatör eller Kretslopp och Vatten.

4.2 Workshop 2

Workshop 2 genomfördes 2022-05-10 kl 9-12 (Sweco, Skånegatan 3)

Deltagare:

Mikael Adrian – Sweco

Olle Ljunggren, Sofia Augustsson – Kretslopp och vatten

Per Larsson - Fastighetskontoret

Fredrik Johansson – Trafikkontoret

Nedan följer en sammanfattning av de diskussioner som fördes vid Workshop 2 kopplat till respektive frågeställning. Frågorna skickades ut till respektive förvaltning inför Workshop 2.

Prioriteringsordning – kriterier

Vilka kriterier tycker ni är viktigast när det kommer till att prioritera vilka markavvattningsföretag som bör omprövas? Är det vid drift och underhåll eller planering som det största behovet finns? Hur viktigt är det att städa upp ej aktiva markavvattningsföretag?

Kretslopp och vatten och Fastighetskontoret har inför Workshop 2 inkommit med synpunkter som säger att det i nuläget inte är möjligt att prioritera arbete med andra markavvattningsföretag än de som berörs av pågående exploatering. De exploateringsärenden som avses är exploatering vid Kvillebäcken, Säve planprogram och Volvo (batterifabrik).

Förvaltningarnas synpunkter innehåller dock inte förslag till kriterier för prioritering. Som situationen ser ut just nu prioriteras att arbeta med och hantera de markavvattningsföretag som berörs av pågående exploatering.

Vid Workshop 2 diskuteras kriterier för prioritering. I ett senare skede vore det önskvärt att hantera markavvattningsföretag i områden där det har exploaterats mycket. Det är hög prioritet att komma i fas med att ompröva dessa markavvattningsföretag eftersom det är där de största problemen avseende drift och underhåll finns. Som exempel tas Låssbybäcken upp som intressant att titta vidare på. Där är det mycket exploaterat i avrinningsområdet och även driftproblem.

De diskuteras även om möjligen Mölndalsån behöver omprövas.

Näst högsta prioritet bör vara att hantera markavvattningsföretag där det finns planer på framtida exploatering. De är en bra idé att förbereda kommande arbete genom att ta fram utredningar som förenklar när planering för exploatering påbörjas.

Utöver detta men med lägre prioritet kan markavvattningsföretag hanteras som kan omprövas på ett enkelt sätt, tex för nedläggning. Det kan vara inaktuella markavvattningsföretag eller sådana där kommunen äger stor del av marken.

Erfarenheter från tidigare omprövningar?

Har ni erfarenhet från tidigare genomförda omprövningar? Sammanställ då gärna material från dessa samt fundera över vilka utmaningar ni ställdes inför då. Hur mycket tid tog omprövningen i anspråk?

Det finns ett fåtal exempel på genomförda nedläggningar av markavvattningsföretag inom Göteborgs stad.

Avseende omprövningar föranledda av dagvattenutsläpp (avlopp) där kommunen går in som delägare i ett markavvattningsföretag har endast ett exempel hittats, Stora ån från 1993. Det finns ytterligare fall där dagvatten (avlopp) avleds till markavvattningsföretag men det har möjligen hanterats genom att kommunen har skrivit avtal med markavvattningsföretag om drift och underhåll. Ett känt exempel är detaljplanen för Älvegårdsvägen (2006) där det går att läsa i genomförandebeskrivningen att avtal om åtkomst och rådighet skall tecknas mellan kommunen och markavvattningsföretaget vilket i det fallet avser Lossby mfl. TF 1892.

Det finns även ett exempel på att tillstånd till ny markavvattning söktes där kommunen är delägare i markavvattningsföretaget, Syrhåla år 2006. Sökande var Danafjord vilka också ledde processen.

Eftersom det finns relativt liten erfarenhet från omprövningar ser vi att det finns ett behov av att ta fram en rutinbeskrivning för omprövning av markavvattningsföretag. Den bör innehålla:

- Arbetsgång för hantering av markavvattningsföretag (kanske för enkla och komplexa)
- Vilket underlag behövs?
- Vilka utredningar behöver göras när ett markavvattningsföretag ska hanteras?
- Vem gör vad? Vem sammankallar?

Ovanstående finns delvis beskrivet i "PM Markavvattning Göteborg 211105". Där framgår arbetsgång vid omprövning men det som efterfrågas i diskussionen vid Workshop 2 är att identifiera vad som behöver klargöras innan slutsatsen dras att markavvattningsföretaget ska omprövas.

Föreslaget är att Sweco i denna PM tar fram ett förslag till arbetsgång som deltagarna vid workshop kan ha synpunkter på. Därefter diskuteras också vidare internt i Göteborg stad vilken förvaltning som ska vara ansvarig för respektive moment. Det finns dock inte mandat för att ta beslut i detta forum. Det är viktigt att förslag till arbetsgång inte blir en teoretisk produkt utan skall prövas empiriskt genom de närmaste pågående omprövningarna och justeras därefter.

Gällande behov av utredning så diskuteras att det kan vara lämpligt att i ett första skede göra en utredning som ger underlag för att fatta ett inriktningsbeslut, dvs besvarar frågan hur markavvattningsföretaget ska hanteras. Utredningen kan exempelvis innehålla all tillgänglig information om markavvattningsföretaget och dess nuvarande utformning. Hur har exploatering påverkat flödesförhållanden mm. Det är även mycket bra om man i ett tidigt skede kan klargöra vem som för markavvattningsföretagets talan dvs undersöka om

det finns en styrelse och om så inte är fallet eventuellt utse en syssloman som kan tillsätta en styrelse. Om det är klarlagt när planeringsarbetet påbörjas sparas troligen väldigt mycket tid.

Arbetet med att återskapa en beslutskraftig förening med styrelse/syssloman är en omständlig process som kräver tid och resurser. Vid mindre delägarkretsar bör det därför anses vara gott nog att kontakta delägarna direkt. Inte minst inför att helt enkelt lägga ned markavvattningsföretag.

I nästa skede när planering av exploatering har kommit längre kan processen med omprövning göras och de utredningar som krävs påbörjas.

Det diskuteras även om det är möjligt att genom markförvärv säkerställa att det är kommunal mark inom markavvattningsföretagens underhållsområde, dvs längs med diken och bäckar. Detta för att underlätta för att kommunen att underhålla diken eftersom man då får rådighet till marken.

Tidplan och budget

- *Med ledning av era tankar från ovanstående punkter, hur stort behov av omprövning bedömer ni att det finns de kommande åren. Kan vi uppskatta budget för dessa omprövningar mha erfarenheter från tidigare omprövningar?*

Inför Workshop 2 har Fastighetskontoret inkommit med synpunkten att det är viktigt att komma fram till principer för kostnadsfördelning.

Vid Workshop 2 diskuteras att det behöver tas fram en arbetsgång för hantering av markavvattningsföretag. Principer för kostnadsfördelning kan möjligen utgå från de olika moment som ingår i arbetsgången. Men även bra att specificera budgetposter.

Gällande pågående ärenden, markavvattningsföretag vid Kvillebäcken och Säve, finns i nuläget ingen färdigställd budget eller fördelning av kostnader. Det ska vara klart till hösten 2022.

Kvarstående arbete?

En mycket viktig fråga är hur GIS-kartan ska hållas uppdaterad och aktuell.

En möjlighet är att arbeta vidare med förenklingar tex utreda vilka diken och bäckar där anmälan om vattenverksamhet behöver göras innan rensning.

5 Erfarenheter från tidigare omprövning

Nedanstående erfarenheter baseras på samtal med Adam Bove (Sweco) och Julia Lindesson (FK) som deltagit i de aktuella ärendena samt inläsning av underlag från utförda omprövningar. Olle Ljunggren (KoV) har bidragit med erfarenheter från omprövning av Stora Åns markavvattningsföretag samt tillståndsansökan för ny markavvattning vid Syrhåla.

Generellt

Generellt sett bör en fastighetsutredning göras vid hantering av ett markavvattningsföretag. Detta för att ta reda på vilka fastigheter som har del i markavvattningsföretaget och vilka som därigenom berörs av omprövning eller avveckling.

En komplett fastighetsutredning följer fastigheter från den ursprungliga kostnadsfördelningslängden fram dagens fastighetsindelning. En sådan utredning kan visa att det finns fastigheter som har andel i markavvattningsföretaget trots att de ligger utanför båtnadsområdet. Detta beroende på att fastigheten finns upptagen i den ursprungliga kostnadsfördelningslängden och därefter avyttrat eller erhållit tillskottsmark. På motsvarande sätt kan det finnas fastigheter inom båtnadsområdet som saknar andel då de är nytillkomna sedan bildandet av markavvattningsföretaget och i samband med fastighetsbildning inte kan tilldelas andel.

Omprövning av ej aktuella eller uppenbart övergivna markavvattningsföretag kan underlättas med stöd av överenskommelser. Om samtliga delägare i markavvattningsföretaget är överens om att upphäva markavvattningsföretaget kan överenskommelsen skickas in till domstolen tillsammans med en motivering varför det ska upphävas. Överenskommelsen ska vara undertecknad av ägare till de fastigheter som enligt fastighetsutredningen är de aktuella delägarna i markavvattningsföretaget.

Nedläggning av ett markavvattningsföretag innebär inte bara att ta bort den formella rätt som finns att bedriva markavvattning utan även att ta bort skyldigheten som deltagarna har att avleda dagvatten inom området.

När ett markavvattningsföretag upphävs går ansvaret tillbaka på markens ägare för varje enskilt avsnitt av vattendrag samt utdikning.

Om avloppsvatten ansluts till ett markavvattningsföretag betyder det att en omprövning behöver göras så att VA-huvudmannen blir delägare. VA-huvudmannen tar då en andel i kostnadsfördelningslängden för drift- och underhåll. Vid utökning av markavvattningsföretaget (nytt tillstånd) kan VA-huvudmannen även ta en del av investeringskostnaden. Ansvaret för underhåll kan variera för olika delsträckor inom markavvattningsföretaget.

Tolereds DF 1950

I samband med exploatering har kommunen successivt tagit på sig ansvar för dagvattenhantering genom att inrätta verksamhetsområde för dagvatten. Ursprungliga diken är ersatta med allmänna dagvattenledningar. Dikningsföretaget fyller idag inte längre någon funktion.

Kommunen tecknade en överenskommelse med berörda fastighetsägare och yrkade att överenskommelsen fastställs och därmed att Tolereds DF upphör. Mark- och miljödomstolen godkände ansökan och dom vann laga kraft år 2021.

Erfarenheten är att det var tidsödande att teckna överenskommelsen dels beroende på att samtliga fastighetsägare skrev på samma överenskommelse dvs den skickades runt

mellan fastighetsägarna. Mycket tid gick också åt till att förklara för fastighetsägarna att de är delägare i ett markavvattningsföretag och vad det innebär.

De fastighetsägare som kontaktades och som skrev på överenskommelsen var de som idag ägde fastigheter inom båtnadsområdet. Detta accepterades av domstolen.

Eftersom markavvattningsföretaget saknade funktion så yrkade ingen på ersättning. Ingen fastighetsägare "led skada" av att företaget lades ned.

Uppskattad tidsåtgång totalt 2-3 veckors arbete fördelat på fastighetsutredning och överenskommelse (40-60 h) samt ansökan (8-16 h). Prövningsavgift á 2800 kr betalades till domstolen.

Vattenavlopp genom ägor till hemmanen Röd mfl

I samband med exploatering har kommunen tagit på sig ansvar för dagvattenhantering genom att inrätta verksamhetsområde för dagvatten. Ursprungliga diken är ersatta med allmänna dagvattenledningar. Dikningsföretaget fyller idag inte längre någon funktion.

Kommunen tecknade en överenskommelse med berörd fastighetsägare (alla fastigheter utom en ägdes av kommunen) och yrkade att överenskommelsen fastställs och därmed att Vattenavlopp genom ägor till hemmanen Röd mfl upphör. Mark- och miljödomstolen godkände ansökan och dom vann laga kraft år 2017.

Till ansökan om nedläggning bilades en fastighetsförteckning som utgår från fastigheterna i ursprungligt markavvattningsföretag och som följer samtliga senare av- och omregistreringar fram till en uppdaterad och aktuell fastighetsägarförteckning dvs en fullständig fastighetsutredning gjordes.

Stora ån

I samband med exploatering av bland annat Sisjöns och Högsbos verksamhetsområden hade dagvatten under lång tid tillförts markavvattningsföretaget Hult mfl. TF 1936 (Stora ån) utan åtgärder. Markavvattningsföretagets styrelse sade till slut stopp och ställde vid ytterligare exploatering krav på fördröjning av dagvatten samt omprövning av markavvattningsföretaget. Omprövningen av Hult mfl. TF 1936 inleddes i slutet av 1980-talet och avslutades 1993 då tillstånd meddelades för det nya markavvattningsföretaget Mölndal Stora ån. Tillstånd utfärdades förrättningsman från Jordbruksverket, utsedd av Länsstyrelsen, enligt 1983 års vattenlag.

Eftersom markanvändningen inom avrinningsområdet hade förändrats och avrinningen ökat var befintliga sektioner (fastställda i Hult mfl. TF 1936) inte tillräckliga varför det fanns behov att fördjupa och bredda befintlig åfåra. Det innebar att nytt tillstånd till markavvattning söktes.

Enligt tillståndet delar Göteborgs och Mölndals kommuner lika på underhållskostnader avseende Stora ån medan biflödet Lillån fördelas som 90% till Mölndal och 10% till Göteborg.

Förrättningskostnaden vilken slutade på 4 Mkr (exkl moms) delades lika mellan kommunerna. Kostnaden inkluderar utredningar från Jordbruksverket och Fiskeriverket samt konsultutredningar utförda av VBB VIAK och Gatubolaget.

Syrhåla

Ärendet avsåg tillståndsprövning för ny markavvattning pga omgrävning av dike samt kulvertering av del av dike. Åtgärden genomfördes i syfte att förbättra mark för industriändamål och sökande var fastighetsägaren Danafjord. Vid denna tidpunkt hade förbud mot markavvattning införts i södra Sverige så dispens från förbudet söktes hos Länsstyrelsen. Tillstånd söktes enligt lagstiftning i Miljöbalken.

Det omgrävda diket var sedan tidigare ett befintligt markavvattningsföretag (Syrhåla TF 1911). Detta företag omprövades för nedläggning i samband med att tillstånd till ny markavvattning söktes. Den aktuella sträckan delades upp i tre delar där kulvertering utgör en delsträcka. Göteborgs stad tog en del av både utförandekostnad och underhållskostnad eftersom markavvattningsföretaget nyttjas för avledning av dagvatten.

6 Föreslagen prioriteringsordning

Enligt diskussioner vid workshop kan kriterier för prioritering beskrivas enligt nedan.

Pågående ärenden

Följande ärenden är med anledning av pågående exploateringsprojekt redan påbörjade och är de som inom den närmaste tiden prioriteras av Göteborgs Stad.

- Kvillebäcken TF 1945
- Lossby Skäggered mfl. DF 1909
- Säve planprogram berör följande markavvattningsföretag:
 - Lexby mfl 1943, Holm mfl DF 1943, Nohlvik mfl TF 1928, Stora Holm mfl DF 1916, Kallheds DF 1954, Askeby DF 1951, Stora Holm och Skändla TF 1908, Norra Kvillebäckens RF 1896

Högsta prioritet

Det är hög prioritet att komma i fas med att ompröva markavvattningsföretag där det har genomförts mycket exploatering inom båtnads- och avrinningsområde. Det är troligen i dessa markavvattningsföretag de största problemen avseende drift och underhåll finns. Markavvattningsföretag i den här kategorin har fortsatt idag en funktion.

Använd bilaga 1 "Sammanställande lista markavvattningsföretag och båtnadsområden" från tidigare PM "Markavvattningsföretag i Göteborg" för att identifiera vilka företag som kan vara aktuella. Sortera i bilagan på de företag som finns i kategorin "Fyller funktion" och har blå färg eller använd GIS-kartan, även där identifieras företagen med blå färg. Exempel på markavvattningsföretag i denna kategori nedan.

- Lossby mfl. TF 1892 (bland annat Låssbybäcken)

Tabell 1, Bedömningskriterier för markavvattningsföretag med högsta prioritet

Bedömningskriterier	Åtgärd	Sortering
<p><u>Exempelvis</u></p> <p>Markavvattningsföretaget fyller fortsatt funktion</p> <p>Exploatering inom båtnadsområde och/eller avrinningsområde</p> <p>Dagvatten från verksamhetsområde avleds till markavvattningsföretaget</p> <p>Stort behov av underhåll i diket</p> <p>Låg andel kommunägda fastigheter</p> <p>Stort antal fastigheter</p>	<p>Markavvattningsföretagen omprövas bla uppdateras kostnadsfördelningslängd. Göteborgs stad går in som delägare.</p>	<p>Fyller funktion (<i>enligt bilaga 1 till PM Markavvattning Göteborg 211105</i>)</p>

Medel prioritet

Förbered hantering av markavvattningsföretag som sammanfaller med framtida exploatering. Det är bra att förbereda kommande arbete genom att ta fram utredningar som förenklar när planering för exploatering påbörjas.

Använd bilaga 1 "Sammanställande lista markavvattningsföretag och båtnadsområden" från tidigare PM "Markavvattningsföretag i Göteborg" för att identifiera vilka företag som kan vara aktuella. Sortera i bilagan på de företag som finns i kategorin "Fyller eventuellt funktion" och har gul färg eller använd GIS-kartan, även där identifieras företagen med gul färg. Exempel på markavvattningsföretag i denna kategori nedan.

- Lexby mfl. TF 1911
- Lossby mfl. TF 1892 (är också nämnd under högst prioritet pga befintliga förutsättningar)
- Mölndalsån VF 1955

Tabell 2, Bedömningskriterier för markavvattningsföretag med medel prioritet

Bedömningskriterier	Åtgärd	Sortering
<p><u>Exempelvis</u></p> <p>Fyller eventuellt eller delvis funktion</p> <p>Framtida exploatering</p>	<p>Omprovning av kostnadsfördelningslängd</p> <p>Omprövas och läggs eventuellt delvis ned</p>	<p>Fyller eventuellt funktion</p> <p><i>(enligt bilaga 1 till PM Markavvattning Göteborg 211105)</i></p>

Lägre prioritet

I denna kategori avses "städning" av markavvattningsföretag som uppenbart är inaktuella och som enkelt kan omprövas tex för nedläggning. Det kan även vara markavvattningsföretag där kommunen äger stor del av marken.

Syftet med att hantera den här typen av markavvattningsföretag är inte bara att ta bort den formella rätt som finns att bedriva markavvattning utan även att ta bort skyldigheten som deltagarna har att omhänderta dagvatten inom området.

Använd bilaga 1 "Sammanställande lista markavvattningsföretag och båtnadsområden" från tidigare PM "Markavvattningsföretag i Göteborg" för att identifiera vilka företag som kan vara aktuella. Sortera i bilagan på de företag som finns i kategorin "Fyller ingen funktion" och har röd färg eller använd GIS-kartan, även där identifieras företagen med röd färg. Exempel på markavvattningsföretag i denna kategori nedan.

- Lossby Skäggered mfl. DF 1909 (är även ett pågående ärende)
- Trädgården DF 1943
- Hult - Pixbo - Askim TF 1925
- Kålsared TF 1934

Tabell 3, Bedömningskriterier för markavvattningsföretag med lägsta prioritet

Bedömningskriterier	Åtgärd	Sortering
<p>Fyller ingen funktion</p> <p>Hög andel kommunägda fastigheter</p> <p>Fåtal fastigheter</p>	<p>Omprovning för nedläggning</p>	<p>Fyller ingen funktion</p> <p><i>(enligt bilaga 1 till PM Markavvattning Göteborg 211105)</i></p>

7 Arbetsgång vid utredning av markavvattningsföretag

Nedan följer en sammanställning av utredningar som kan behöva genomföras då markavvattningsföretag hanteras exempelvis i samband med exploatering.

I "PM Markavvattningsföretag Göteborg" finns en arbetsgång vid omprövning beskriven. Nedan föreslagna arbetsgång avses dock tillämpas då utredningar görs med syfte att avgöra om omprövning behöver göras eller inte. Arbetsgången är tänkt att kunna användas i de fall som ett markavvattningsföretag behöver hanteras inför eller i samband med exploatering. Även då markavvattningsföretag hanteras pga underhållsproblem ska arbetsgången kunna användas.

Förberedande arbete

Förberedande arbete avser utredningar som kan göras i tidigt skede, som inte blir inaktuella och som kan göras oavsett om markavvattningsföretaget hanteras beroende på underhåll eller exploatering. Utredningarna utgår från befintliga förhållanden. Syftet med dessa utredningar är att de ska leda fram till ett inriktningsbeslut som avgör hur markavvattningsföretaget ska hanteras i det fortsatta arbetet. Tabell 4 visar behov av utredningar i detta skede.

Tabell 4, Frågeställning och behov av utredning vid förberedande arbete

Frågeställning	Behov av utredning	Kommentar	Ansvarig förvaltning
Sammanställ uppgifter om markavvattningsföretagets ursprungliga syfte och utformning.	PM Markavvattning		
Jämför ursprungligt syfte och utformning med befintliga förhållanden.	PM Markavvattning	Har anläggningen, markanvändning eller fastighetsbildning förändrats? Är det verksamhetsområde för dagvatten? Har markavvattningsföretaget fortsatt en funktion?	
Identifiera delägande fastighetsägare	Fastighetsutredning		
Undersök om aktiv styrelse finns.	Kontakta Länsstyrelsen	Utse en syssloman som bildar styrelse	
Finns behov av omprövning pga förutsättningar som har förändrats?	Inriktningsbeslut		

Planerad exploatering

Detta skede utgår från planerade förutsättningar och är en fortsättning på det förberedande arbetet. PM Markavvattning uppdateras och kan kompletteras med en separat dagvattenutredning. Tabell 5 visar behov av utredningar i detta skede.

Tabell 5, Frågeställning och behov av utredning vid planerad exploatering

Frågeställning	Behov av utredning	Kommentar	Ansvarig förvaltning
Hur påverkas markavvattningsföretaget av planerad exploatering?	PM Markavvattning Dagvattenutredning	Påverkas avrinningen till markavvattningsföretaget? Förändras markanvändningen inom båtnadsområde?	
Uppstår behov av omprövning pga avledning av dagvatten (avlopp) till markavvattningsföretaget?	PM Markavvattning Dagvattenutredning	PM bör även innehålla en uppskattad budget för omprövning	
Krävs det att ursprungliga dikessektioner utökas?	Dagvattenutredning	Tillstånd till ny markavvattning kan behövas samt även dispens från markavvattningsförbudet. Dagvattenutredningen bör även innehålla en uppskattad budget för föreslagna åtgärder	
Om befintligt markavvattningsföretag behöver rensas.	Fastighetsutredning Dagvattenutredning Miljöbedömning	Behövs anmälan om vattenverksamhet?	
Är verksamhetsområde för dagvatten planerat?	Behovsutredning		

Underhåll

Avser när markavvattningsföretag behöver hanteras pga problem vid underhåll, tex med rådighet och åtkomst till diken. Detta skede utgår i första hand från befintliga förutsättningar och är en fortsättning på det förberedande arbetet. PM Markavvattning uppdateras och kan kompletteras med en separat dagvattenutredning. Tabell 6 visar behov av utredningar i detta skede.

Tabell 6, Frågeställning och behov av utredning vid underhåll

Frågeställning	Behov av utredning	Kommentar	Ansvarig förvaltning
Hur har markavvattningsföretaget påverkats av redan genomförd exploatering?	PM Markavvattning Dagvattenutredning	Är avrinningen till markavvattningsföretaget förändrad jämfört med ursprunglig situation?	
Finns behov av omprövning pga pågående avledning av dagvatten (avlopp) till markavvattningsföretaget?	PM Markavvattning Dagvattenutredning		
Krävs det att ursprungliga dikessektioner utökas?	Dagvattenutredning	Tillstånd till ny markavvattning kan behövas samt även dispens från markavvattningsförbudet.	
Om befintligt markavvattningsföretag behöver rensas.	Fastighetsutredning Dagvattenutredning Miljöbedömning	Behövs anmälan om vattenverksamhet?	

Omprövning

Ovanstående utredningar ligger till grund för att besvara frågan om omprövning är aktuell. Genomförda utredningar kan användas som en grund för överenskommelse, sakkunnigutredning, dispensansökan och tillståndsansökan. Tabell 7 visar behov av utredningar i detta skede.

Tabell 7, Frågeställning och behov av utredning vid förberedande inför omprövning

Frågeställning	Behov av utredning	Kommentar	Ansvarig förvaltning
Ändring av kostnadsfördelningslängd	Överenskommelse Sakkunnigutredning	Vid komplexa ärenden görs en sakkunnigutredning	
Omprövning av omfattning eller innehåll i befintligt markavvattningsföretag	Ansökan	Kan även innebära omprövning för avveckling	
Tillstånd för ny markavvattning	Dispens Tillståndsansökan	Vid ansökan om tillstånd för ny markavvattning krävs både dispens och tillståndsansökan	

När en ansökan om omprövning av ett markavvattningsföretag inlämnas till mark- och miljödomstolen bör följande frågor vara utredda och besvaras:

- En uppdaterad fastighetsförteckning med andelstal. Ska VA-huvudmannen inträda i företaget och i så fall med vilken andel?
- Vad ligger till grund för överenskommelsen?
- Eventuella kvarstående intressen utanför företaget som är beroende av företagets funktion. Hur beaktas dessa intressen?
- Ska hela eller delar av företaget omprövas eller läggas ned?
- Vad omfattas av befintligt tillstånd? Finns behov av att vissa delar av anläggningen lagligförklaras?
- Finns det framtida underhållsbehov för de diken och rörledningar som finns kvar? Vem tar underhållsansvaret för anläggningen efter nedläggning?
- Hur bör eventuell egendom och utrustning fördelas?

Om en aktiv styrelse saknas i markavvattningsföretaget kan länsstyrelsen förordna om en syssloman som sköter samfällighetens uppgifter fram till dess att en ny styrelse har utsetts.

8 Samråd med markavvattningsföretag

Innan samråd bör en fastighetsutredning genomföras för att klarlagöra vilka fastigheter som idag är delägare i markavvattningsföretagen.

Vid förvaltning enligt 1879 års vattenlag gäller att om det är färre än sex deltagare så finns inga bestämmelser om förvaltning. Då får fastighetsägarna helt enkelt komma överens. Är det däremot sex eller fler deltagare så ska en syssloman utses som registreras hos Länsstyrelsen. Länsstyrelsen kan även förordna en tillfällig syssloman.

Enligt 1918 års vattenlag gäller att vid en till två deltagare krävs enighet dvs fastighetsägarna måste komma överens. Är det fler än två deltagare ska en styrelse väljas som registreras hos Länsstyrelsen. Länsstyrelsen kan förordna en tillfällig syssloman som kan hjälpa till med att bilda styrelse om sådan inte finns.

Enligt 1983 års vattenlag samt Miljöbalken förvaltas samfälligheten om inte annat är bestämt med delägarförvaltning. Det innebär att beslut kräver att alla deltagare är överens. På begäran av deltagare kan Lantmäteriet inrätta en samfällighetsförening. Samfälligheten övergår till föreningsförvaltning. Föreningen väljer en styrelse som registreras hos Lantmäteriet. Syssloman kan inte förordnas vid delägarförvaltning. Länsstyrelsen kan dock vid föreningsförvaltning förordna en tillfällig syssloman.

Om en styrelse inte finns eller om den inte är beslutsför kan länsstyrelsen förordna en syssloman. Finns ingen styrelse får sysslomannen ensam ha hand om föreningens angelägenheter. Vem som helst som är beroende av att samfälligheten har en fungerande styrelse kan begära att en syssloman utses.

Vid markavvattningsföretag med ett fåtal delägare kan det vara ett alternativ att sammankalla samtliga delägare för att utse syssloman eller styrelse som kan fatta beslut.

Länsstyrelsen har inget register eller sammanställning över styrelser i markavvattningsföretag. Inrapportering av styrelse sker helt på markavvattningsföretagets eget initiativ. På Länsstyrelsens hemsida finns ett formulär för att inrapportera styrelser i markavvattningsföretag.

9 Budget för omprövningar

Principer för kostnadsfördelning

Utredningar i samband med detaljplanering och exploatering leds oftast av fastighetskontoret och/eller konsult. Omprövning bör ledas av Fastighetskontoret men kostnad för det kan faktureras enligt principer nedan till exempelvis exploatör eller Kretslopp och vatten (VA-huvudman) om dessa är delägare med en nytta i markavvattningsföretaget.

Grundprincipen för kostnadsfördelning är enligt Lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet 3 kap 3§ (LSV) att den utgår från nyttan som fastighetsägare och verksamhetsutövare har av markavvattningen.

Nedanstående faktorer bör vägas in.

- Deläggande fastigheters nytta, yta inom båtnadsområdet, markanvändning, markavvattningens betydelse
- VA-huvudmannens nytta
- Vägghållarens nytta

Om avloppsvatten ansluts till ett markavvattningsföretag betyder det att en omprövning behöver göras så att VA-huvudmannen blir delägare. VA-huvudmannen tar då en andel i kostnadsfördelningslängden för drift- och underhåll. Vid utökning av markavvattningsföretaget (nytt tillstånd) kan VA-huvudmannen även ta en del av investeringskostnaden. Ansvaret för underhåll kan variera för olika delsträckor inom markavvattningsföretaget.

Vid omprövning av ett markavvattningsföretag ska miljödomstolen utse en sakkunnig i markavvattningsfrågor om det inte är uppenbart hur frågan om fastigheternas delaktighet ska lösas. Den sakkunnige tar fram nödvändigt beslutsunderlag och gör en bedömning av bla vilka fastigheter som bör delta och fastigheternas andelstal i verksamheten.

Kostnader för omprövning

Följande poster är exempel på kostnader som bör medräknas i budget vid omprövning av markavvattningsföretag.

- Handläggningstid internt i Göteborgs stad
- Konsultutredningar
- Ersättning till syssloman (bör bekostas av markavvattningsföretaget)
- Ersättning till sakkunnig
- Prövningskostnad i domstol

Kostnader för drift- och underhåll

Efter utförd omprövning uppkommer i första hand kostnader för att utföra planerade åtgärder och därefter drift- och underhållskostnader.

Av LSV 3 kap §6 framgår att kostnaderna för utförande och drift av en gemensam ledning fördelas mellan markavvattningsintresset och avloppsintresset med hänsyn till den mängd och det slag av vatten som tillförs ledningen samt till vad som kan anses skäligt med hänsyn till intressenternas nytta av ledningen.

Mark- och miljööverdomstolen MÖD förtydligar i MÖD 2016:30 vilka principer som ska gälla för fördelning av kostnader mellan VA-huvudman och fastighetsägare då avloppsvatten tillförs ett markavvattningsföretag.

Rättsfallet avser en omprövning av ett markavvattningsföretag där VA-huvudmannen ansökte om omprövning av kostnadsfördelningslängden. Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att fördelningen av underhållskostnaden ska beräknas utifrån den vattenmängd per år som tillförs ledningen. Av domskälen framgår att lagstiftarens tanke ursprungligen

(enligt förarbeten till lagändring av Äldre vattenlagen år 1941) var att det dimensionerande flödet skulle styra kostnadsfördelningen för utförandet av anläggningen och årsmedelflödet styra kostnadsfördelningen för drift och underhåll av anläggningen. En sådan princip framstår som rimlig enligt domstolen och har inte förändrats när den flyttats till nuvarande LSV.

10 Fortsatt arbete

- Göteborgs stad behöver internt diskutera vidare angående hur ansvar för markavvattningsföretag ska fördelas mellan förvaltningarna.
- Göteborgs stad behöver internt diskutera vidare angående hur kostnader för hantering av markavvattningsföretag ska fördelas mellan förvaltningarna.
- Göteborgs stad diskuterar vidare hur GIS-kartan (från utredningens första del) ska hållas uppdaterad och aktuell.
- Identifiera de markavvattningsföretag där anmälan om vattenverksamhet måste göras innan rensning får utföras.

11 Kommande organisationsförändring

Vid årsskiftet 2022/23 upphör byggnadsnämnden, fastighetsnämnden, trafiknämnden, park- och naturnämnden och lokalnämnden. I stället får Göteborgs Stad fyra nya nämnder. De ska var och en ansvara för: fysisk planering, exploatering, genomförande och förvaltning kopplat till mark, samt genomförande och förvaltning kopplat till byggnader.

De nya nämnderna blir:

- Stadsbyggnadsnämnden/Fysisk planering
- Exploateringsnämnden
- Stadsmiljönämnden
- Stadsfastighetsnämnden

Det fortsatta arbetet avseende ansvar och kostnader för markavvattningsföretag behöver utgå från den nya organisationen.